Posta Stamps
Færøerne

Nr. 30
November 2016

ISSN 1603-0036

- Plantefarvning
- Edderfugle
- Søer på Færøerne: Leitisvatn
- Skorå
- Årets smukkeste frimærke 2016
- Årets slutsalg

Posta
FAROE ISLANDS

FO 847-852

Prøvetryk

TÓRSHAVN · ÚTGÁVUDAGIN · 21.02.2017

Plantefarvning

Et af menneskehedens mest karakteristiske træk er at vi er i stand til at ændre og forbedre vores fremtoning. Dette særkende har et væld af ganske forskellige udtryk, hvoraf de fleste har at gøre med vor påklædning, dens materialer, design og, ikke mindst, farver.

Fra udgravninger rundt omkring i Europa ved vi, at Neandertaler- og Cro Magnon kulturerne brugte okker, blandt andet til at strø på de døde. Senere, for 17.000 – 15.000 år siden brugte vore fjerne forfædre varianter af okkerfarve til hulemalerier i Frankrig og Spanien. Sammen med farverige smykker af diverse naturmaterialer og mineraler, kan man derfor formode at forfædrene også har brugt farver til, først kropsudsmykning, dernæst udsmykning og farvning af tøj.

Tekstilfarvning
Farvning af tøj, som vi kender det i dag, har sin oprindelse for årtusinder siden. I og med at man begyndte at fremstille tekstiler af naturmaterialer, der jo i sig selv har forskellige farvenuancer, har det ikke været et langt skridt, at farve det spundne garn eller vævede tøjstykker.

Også på Færøerne var det almindeligt med hjemmefarvning af uld og tøj. Det var især plantefarvning, med tilgængelige færøske planter, men man har også importeret farvestoffer som f. eks. cochenille, en sydamerikansk kaktuslus, til stærk rød – samt indigo til stærke blå farver.

Plantefarvning giver ikke stærke farver, men nok til at det er umagen værd. På frimærkearket giver kunstneren Edward Fuglø nogle eksempler på farvenuancer fra bogen "Plantuliting" (plantefarvning) af håndarbejdslærerinden og væversken Katrina Østerø, populært kaldet Katrina á Trøllanesi, f. 1897. Katrina var specielt interesseret i farvning af uld og foruden sin egen viden om emnet, samlede hun også opskrifter fra andre kvinder rundt omkring på Færøerne.

Farveeksemplerne er disse:
Smæra – Kløver (*Trifolium*), som giver bleggule nuancer.

Klokkulyngur – Klokkelyng (*Erica*), som giver lysegrønne nuancer.

Korki – Vinstenslav (*Ochrolechia tartarea*), lav som vokser på klipper og giver purpurfarvede nuancer.

Skållav og klokkelyng
Foto: Marita Gulklett

Steinamosi – Skållav (*Parmelia saxatilis*), også lav fra klipper og sten, som giver jordbrune farvenuancer.

Kattarklógv – Benbræk (*Narthecium*), giver mere jordgule farvenuancer end kløver.

Mjaðarurt – Mjødurt (*Filipendula*), som giver en lidt renere purpur end vinstenslav.

Farvningen
Fremgangsmåden ved farvning med planter var, i store træk, denne: Planterne blev vaskede og lagt i blød et døgns tid. Hvis det var lyng, blev den klippet i stykker før iblødsætningen. Siden blev planterne i samme vand, sat over ilden at koge en time (en til tre timer hvis det var lyng eller mosplanter). Derefter blev planteresterne siet fra og luden sat til at køle. Da den var kommet ned på 35 grader, blev uldgarnet lagt i farvekedlen og kogt yderligere en time. Derefter skulle uldgarnet stå i luden en dags tid, hvorefter den blev skyllet flere gange i koldt vand, derpå i mild sæbeopløsning og så igen i rent vand. Garnet skulle så stå nogle timer i det sidste skyllevand, før det blev taget op og tørret.

Rød og blå
Som sagt, var der ikke naturmaterialer på Færøerne til de stærke røde og blå farver. Rød blev farvet med importeret cochenille. Fremgangsmåden var stort set den samme som beskrevet ovenfor – man skulle dog tage hensyn til at tøjet kunne krympe ved cochenillefarvning.

Der er ikke noget der tyder på at man farvede blå tekstiler på Færøerne før indigo kunne importeres. Farvningen krævede en speciel fremgangsmåde som de fleste nok ikke har brudt sig synderlig om, nemlig med en lud af gæret urin. Vi skal ikke komme ind på processen her, da det falder lidt udenfor emnet, men prisen for den smukke blå farve skal efter sigende have været en lidt halvfæl hørm af urin, som var besværlig at vaske ud af tøjet igen.

Anker Eli Petersen

FO 853-854

Prøvetryk

TÓRSHAVN · ÚTGÁVUDAGIN · 27 · 2 · 2017 ·

Edderfuglen

Færøerne er havfuglenes land. De dramatiske fuglebjerge, hvor mallemukker, lomvier og lignende fugle kredser, før de sætter sig på smalle klippeafsatser, giver gode og dramatiske billeder. Lundelandet, græsbevoksede skråninger mod havsiden, hvor de kluntede, men charmerende lunder har deres huler – eller Mykines-holmen, som om sommeren er hvid af de store rugende suler, er nærmest synonymer for omverdenens syn på færøsk natur.

Det er derfor ikke så mærkeligt, at man har en tendens til at overse en af de mest almindelige fugle på øerne. Overalt, i fjorde, langs kysterne og ved havneanlæggene kan man se større og mindre flokke af edderfugle duve på bølgerne i al slags vejr. Hannerne i deres flotte sorthvide parringsdragt, med en antydning af bleggrøn farve bag på kinderne og nakken og nogen gange med et strejf af blegrødt på brystet. Hunnerne med deres diskrete spraglede fjerdragt i lyse og mørkebrune nuancer, den perfekte kamuflage når de ruger i rederne.

Den færøske edderfugl er en selvstændig underart af *Somateria mollissima* (*Somateria mollissima faeroensis*), som kun findes på Færøerne. Den findes på øerne året rundt og er færøernes mest udbredte og største vildandefugl (op til 58 cm).

Edderfuglens rugeperiode strækker sig fra sidst i april til begyndelsen af september. Da den er en forholdsvis tam fugl, bygger den oftest rede ved strandkanten – men kan også finde på at lægge reden oppe i udmarken. For det meste ruger edderfuglene dog i kolonier, såkaldte "varp," hvor de har bedre beskyttelse mod rovfugle. Reden består af revet græs og mos, og da hunnen har lagt de 4 – 5 æg, forer hun dem med dun, som hun river af sig selv. Når moderfuglen forlader reden for at fouragere, dækker hun æggene til med dun, for at de ikke skal blive kolde.

Edderfuglens dun har fra gammel tid været en værdifuld ressource, idet den blev brugt som fyld i dyner. Visse steder på øerne fredede man visse holme og skær, hvor edderfuglen rugede, for at kunne høste dun. Det hjalp, at edderfuglen er usædvanlig tam - og der er historier om hvordan man ubesværet kunne løfte fuglen fra reden, hente dunet og sætte den tilbage på æggene uden videre dramatik. Derefter plukkede den sig og forede reden igen.

Flok af edderfugle
Foto: Óli A.R. á Geilini

Lige så snart ungerne er klækket, er de rede til et liv på havet og forlader reden sammen med moderen. Edderfuglene og deres unger samles i flokke ved kysterne hvor de lever af tanglus (Idotea), krebsdyr og små krabber og fisk. Edderfuglen kan dykke mellem 3 og 20 meter og er en fremragende svømmer. Den voksne edderfugl virker som en kluntet flyver, idet den flyver lavt over havoverfladen og engang imellem rører ved vandet med fødderne, for at sætte farten op. Men, jeg ved fra selvsyn, at edderfuglen kan flyve med en ganske imponerende hastighed. For år tilbage kørte jeg i bil langs med Skálafjørður kyst, hvor en edderfugl lettede fra vandet og fløj et par kilometer parallelt med bilen. Hele vejen holdt den trit med bilens hastighed på 80 km/t og landede præcist på et par meter, ved siden af en anden edderfugl.

Om sommeren mister hannerne deres prægtige fjerdragt for en kortere periode, hvor de ligner hunnerne mere. Men ved sommerens slutning, får de farverne igen og ved den tid begynder man at se kønsfordelingen på årets unger, idet de unge hanner bliver hvide om brystet.

Som før nævnt er den færøske edderfugl en standfugl, som opholder sig på Færøerne året rundt. Den har ikke behov for at trække til varmere lande, fordi den varme Golfstrøm holder farvandet omkring kysterne på en nogenlunde konstant temperatur. Man kan derfor opleve den prægtige fugl på alle årstider – selv i stormvejr kan man se flokkene duve i den voldsomme søgang, næsten som et sindbillede af det rolige, næsten flegmatiske temperament som kræves for at overleve her ude i Atlanterhavets vold.

Anker Eli Petersen

FO 855-856

TÓRSHAVN · ÚTGÁVUDAGIN · 27.02.2017 ·

Søer på Færøerne
Leitisvatn / Sørgvágsvatn

Det giver sig selv, at et land med så mange regntimer som Færøerne visselig har, også har et vist antal ferskvandssøer.

På grund af øernes geologiske udformning, med stejle bjerge og fjeldsider, løber det meste af regnvandet godt nok direkte ud i havet. Men, især på de større øer, samles vandet i naturlige lavninger, og former søer og damme – i lavlandet lidt over havoverfladen, så vel som oppe i bjergdale og på højsletterne.

Færøernes største sø har to lokale navne. Den ligger på øen Vágar, tæt ved Vágar Lufthavn og kaldes i de sydvestlige bygder Leitisvatn, mens folk frá Sørvágur, nordøst for søen, kalder den Sørvágsvatn.

Leitisvatn ligger i 32 meters højde, i en bred dalsænkning mellem fjeldene på Vágars sydlige del. Søen dækker et areal på 3,56 km2, er ca. 6 kilometer lang og har en maksimumsbredde på ca. 800 meter. Gennemsnitsdybden er 27,5 m. og det dybeste sted er 59 m.

Mod syd bliver søen afvandet i den korte Bøsdalsá, som ender abrupt i det stejle vandfald Bøsdalafossur, direkte over skrænten ned i havet.

Sydsiden af Vágoy er kraftigt eroderet og karakteristisk for sine stejle klippesider, bl. a. forbjerget Trælanípan, lige syd for Bøsdalafossur. Hvis området eroderer mere og den smalle landstribe som udgør Leitisvatns sydende, styrter i havet, vil store dele af Leitisvatn blive drænet for vand.

Søbredden består for det meste af klippegrund og løse småsten, men i Leitisvatns nordlige ende er der en sandstrand. Ved nordenden ligger i øvrigt også Færøernes eneste indlandsbygd, Vatnsoyrar.

Leitisvatn og dets omgivelser er et natursmukt område, som tiltrækker mange turister.

Leitisvatn/Sørvágsvatn
Foto: Ólavur Frederiksen

Især en optisk illusion ved søen, hvor den bliver set eller fotograferet fra en bestemt vinkel sydfra, har vakt opmærksomhed over hele verden. Selv om søen kun ligger i 32 meters højde, skaber den stejle sydkyst, som skråner ned mod søen, den illusion, at den ligger flere hundrede meter højere end den rent faktisk gør.

Vest for Leitisvatn ligger, som før nævnt, Vágar Lufthavn. Under Anden Verdenskrig, før den britiske besættelsesmagt anlagde lufthavnen, blev Leitisvatn brugt som landingsbane for de militære vandflyvere, som patrulje-rede farvandene omkring Færøerne og i øvrigt bragte mandskab og materiel til luftbasen.

Der findes endnu en del spor og ruiner fra det Britiske militærs aktiviteter i området omkring Leitisvatn.

Som med de fleste andre større søer på Færøerne har Leitisvatn, ifølge folketroen, også sin egen nøk. Nøkken var et mytologisk væsen, som boede i søer og floder, og kunne skifte ham efter forgodtbefindende. Leitisvatns nøk fore-kommer i sagnene i skikkelse af en hest eller en ung smuk mand – og især børn og unge piger var dens foretruken ofre. Hvis man rørte ved den i dens heste-skikkelse, ville man hænge fast, blive trukket ud i søen og druknet. Nøkkens funktion i det gamle samfund har selv-følgelig været at forhindre at børn uden opsyn begav sig op til søen – samt for at advare unge piger imod at give sig i lag med fremmede unge mænd.

Ifølge sagnet manede den kendte præst Rasmus Ganting (1578-1642) dog nøkken ind i en stor sten, Leiðisteinur, ved Leitisvatns bred. Stenen er borte nu, men stednavnet hænger ved. Samme Ganting siges også at have overnattet hos troldfolket i højen Biskupsheygur tæt ved søen, og efterfølgende have læst over den, så den lukkede for altid.

Men, troldtøj til trods, så er Leitisvatn et besøg værd. Et smukt naturområde, som det fremgår af frimærkerne, kryd-ret med kulturlevn fra generationers aktiviteter.

Anker Eli Petersen

FO 857

TÓRSHAVN · ÚTGÁVUDAGIN · SKORÁ · 27·2·2017 ·

Skorá

Tingene har ligesom en anden rytme her ude i Atlanterhavet. Det besindige og rolige, til tider tilsyneladende flegmatiske tempo, som præger øernes mennesker og deres omgivelser, kan, uden videre, slå over i hektisk actionfyldt aktivitet. Et fænomen betinget af øernes placering på havstrømmenes og lufttrykkenes korsvej.

For den indfødte færing er det en del af tilværelsen. Om morgenen duver dovne havbølger stille og rytmisk mod land – om eftermiddagen hamrer den voldsomme brænding samme kyststrækning med sit hvide skum og turkisfarvede malstrømme som efterslæb. På vej til købmanden driver hvide cumulusskyer dovent over blågrå himmel – på hjemvejen vælter styrtregnen ned fra et kompakt mørkegråt skytæppe – og, tro mig, den færøske regn kommer altid fra siden.

Denne modsætning, eller snarere dualitet, fremgår ganske tydeligt i Saviour Mifsuds fotografi, som ligger til grund for dette frimærke. Det lille smukke sommerhus, bygget til afslapning og dage med "easy living", med de skummende vandfald i åen Skorá ved Mjávøtn, midt på Streymoy. Der er ligesom fragilitet, skrøbelighed sat op imod det massive og voldsomme – et dukkehus mod naturens vilde voldsomhed.

Til dagligt er Skorá ikke helt så imponerende. En forholdsvis almindelig å på en bjergside, ligesom så de fleste andre flodløb som findes i overtal på øerne. Det er nemt at lade sig snyde af den rindende strøm som klukker og hvisker i sommernattens stilhed og bringer milde drømme til sommerhusets sovende gæster.

Men selv i sit milde lune, afslører Skorá sit potentiale. Den vågne iagttager bemærker selvfølgelig straks dens spor i landskabet. Den sorte klippegrund i den grønne fjeldside er som et trafikskilt der signalerer, at man skal være opmærksom på temporær voldsom aktivitet.

Der er så at sige intet grundvand på Færøerne. Naturligt nok, eftersom øernes grundvold består af benhård klippe – et resultat af millioner års vul-

Skorá
Mynd: Saviour Mifsud

kansk aktivitet, som med udbrud efter udbrud stablede det ene lag af plateaubasalt ovenpå det andet. Tidens tand, de mægtige istiders konstante graven, vanderosion samt årmillioners vind og vejr, efterlod siden de færøske klippeøer, som vi kender dem i dag.

Ovenpå den hårde klippegrund ligger et tyndt jordlag – og da dette kun er i stand til at absorbere en brøkdel af den regn, som årligt falder på Færøerne, er det kun tyngdeloven som bestemmer vandets videre skæbne. Det kan kun løbe ned ad bjergskråningerne - og der skal kun nogle timers nedbør til, før fjeldene og de højereliggende bjergdale samler vandet og sender det videre nedad i Kollfjarðardalur via Skorá og hendes frådende søstre. Inde i dalen ligger så Mjávøtn, to mindre og ikke særlig dybe søer, som virker som tilløbsreservoir for den store sø, Leynavatn, længere inde i dalen.

Så, på sine gode dage, efter at have drukket grundigt oppe mellem bjergene, vælter Skorá sig ned ad bjergsiden. Vild og smuk, med hvide flagrende skørter, vævet af drilske norner. Ned i dalen, ned i Mjávøtns midtersø, videre til Leynavatn og derfra ned mod havet på Leynars smukke sandstrand.

Og det lille skrøbelige hus? Tjaee, det er såmænd bare en illusion. Det har stået der så længe jeg kan huske, og er ligeså robust bygget som alle andre huse på Færøerne. Placeret efter århundreders erfaringer på en lille høj i landskabet, så hverken Skorá, hendes søstre eller dalens hvirvlende vinde kan røre det af flækken.

Faktisk ville det ikke undre mig om man i Skorá's vilde brusen også kunne høre stemmer fra legende børn. Det er trods alt Færøerne – de vilde kontrasters land.

Anker Eli Petersen

Vælg årets frimærke 2016

og du er med i lodtrækningen om et færøsk fåreskind

FO 830

FO 835

FO 836

FO 822

FO 823

FO 822-823

FO 824

FO 825

FO 826

FO 831

FO 832

FO 833

FO 828-829

FO 828

FO 827

FO 837-846

FO 834

1. præmie: et ægte færøsk fåreskind Færøerne.
2. præmie: Årbogen 2016.
3. præmie: Torskeskindsmappen

Klip kuponen ud og send den til os eller stem på vores hjemmeside www.stamps.fo/da.
Sidste frist for at deltage er den 15. marts 2017!

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr./By: _____

_____

_____

Kundenr.: _____

Årets smukkeste frimærke 2016 er:

FO

☑ **Ja, tak.** Jeg vil gerne tilmelde mig nyhedsbrevet fra Posta Stamps, der bliver sendt via e-mail.

E-mail: _____

Årets slutsalg

Sidste salgsdato for ovenstående frimærker og frimærkeprodukter er den 31. december 2016.

Varerne kan bestilles ved at udfylde bestillingsseddelen eller på vores hjemmeside www.stamps.fo.

Du får hermed en sidste mulighed for at købe varerne for pålydende værdi.

FO 764

FO 767-768

FO 772-773

FO 759

FO 760-763

FO 769-771

FO 765-766

Europa 2013: Postbiler , selvklæbende hæfte med otte frimærker PPN000413

Juleevangeliet I, hæfte med otte frimærker PPN000913

FO 774-775

Årsmappe 2012

Årbog 2012

Hæftemappe 2012

FDC-mappe 2012

Sæstempler 2016

Disse særstempler har Posta udgivet i årets løb. De kan bestilles ved at indsende bestillingskuponen i midten af bladet eller via vores webshop på www.stamps.fo

Postkort:
Disse to postkort er fremstillet til henholdsvis vores 40 års jubilæums-udstilling, Nordatlantex 2016, den 5-6 nov. 2016 på Hotel Radisson, Frederiksberg, København og udstillingen 2-6 des. 2016 i Nanning, Kina.

De kan bestilles både postfrisk og med frankering/stempel.

Årsprogram 2017

27/02 **Plantefarvning** - miniark med seks frimærker. Farvning af tøj, som vi kender det i dag, har sin oprindelse for årtusinder siden. Også på Færøerne var det almindeligt med hjemmefarvning af uld og tøj. Kunstner: Edward Fuglø. Værdi: 6 x 9,50 DKK. FO 847-852.

Edderfuglen - To frimærker. Overalt, i fjorde, langs kysterne og ved havneanlæggene kan man se større og mindre flokke af edderfugle duve på bølgerne i al slags vejr. Kunstner: Edward Fuglø. Værdi: 18,00 og 27,00 DKK. FO 853-854.

Søer på Færøerne: Leitisvatn/Sørvágsvatn - to frimærker. Færøernes største sø ligger på øen Vágar, tæt ved Vágar Lufthavn. Foto: Eirik Sørstrømmen Værdi: 17,00 og 19,00 DKK. FO 855-856.

Skorá - et frimærke. Det lille smukke sommerhus, bygget til afslapning og dage med "easy living", med de skummende vandfald i åen Skorá i bagrunden. Værdi: 9,50 DKK. FO 857.

15/05 **Kongeligt Guldbryllup** – miniark med et frimærke. Dronning Margrethe II og Prins Hendrik kan i 2017 fejre guldbryllup Værdi: 50,00 DKK. FO 858.

EUROPA 2017: Borger - 2 frimærker og selvklæbende frimærkehæfte (6). Værdi: 9,00 og 17,00 DKK. FO 859-860

H.C. LYNGBYE: - ekspeditionsrejsende - Fire frimærker. 200 år siden H.C. Lyngbye's ekspeditionsrejse til Færøerne i 1817. Idé og layout: Kim Simonsen og Ole Wich. Værdi: 9,50, 13,00, 19,00 og 22,00 kr. FO 861-864.

25/09 **SEPAC 2017: den færøske kniv** - et frimærke. Temaet for 2017 er lokalt håndværk. Kunstner og gravør: Martin Mörck. Værdi: 19,00 DKK. FO 865.

Den færøske kniv - miniark med et frimærke. Kunstner og gravør: Martin Mörck. Værdi: 19,00 DKK. FO 866.

500 års fejring af reformationen - et frimærke og et miniark. Værdi: 24,00 DKK. FO 867.

Færøsk nationaldragt 2 - to frimærker og et selvklæbende hæfte (6) Den anden af tre udgivelser om den færøske nationaldragt. Kunstner: Edward Fuglø. Værdi: 9,50 og 18,00 DKK. FO 868-869

Julefrimærker 2017 - To frimærker og postkort. Kunstner: Jóannes Lamhauge Værdi: 9,50 og 17,00 DKK. FO 870-871

02/10 **Frankeringsmærker 2017** - fire frankeringsmærker. Værdi: 4 x 9,50 DKK.

06/11 **Årbog, årsmappe og julemærker.**

Nye udgivelser den 27. februar 2017

Prøvetryk

Ny udgivelse: **Plantefarvning**
Udgivelsesdag: 27.02.2017
Værdi: 6 x 9,50 DKK
Nummer: FO847-852
Format, miniark: 156,67 x83 mm
Format, frimærker: 32 x 47 mm
Kunstner: Edward Fuglø
Trykmetode: Offset
Trykkeri: LM Group, Canada
Posttakstgruppe: Småbreve på Færøerne 0-50 gr.

Prøvetryk

Ny udgivelse: **Edderfugle**
Udgivelsesdag: 27.02.2017
Værdi: 18 og 27 DKK
Nummer: FO 853-854
Format, frimærker: 44 x 30,81 mm
Kunstner: Edward Fuglø
Trykmetode: Offset
Trykkeri: Cartor Security Printing, Frankrig
Posttakstgruppe: Storbreve på Færøerne - 51-100 gr.
Mediumbreve på Færøerne - 101-250 gr

Prøvetryk

Ny udgivelse: **Leitisvatn/Sørvágsvatn***
Udgivelsesdag: 27.02.2017
Værdi: 17 og 19 DKK
Nummer: FO 855-856
Format: 56,0 x 21,0 mm
Foto: Eirik Sørstrømmen
Trykmetode: Offset
Trykkeri: Cartor Security Printing, Frankrig
Posttakstgruppe: Småbreve til Europa og lande udenfor Europa - 0-50 gr.

* er også udgivet i selvklæbende hæfte med 6 frimærker (3 af hvert frimærke)

Prøvetryk

Ny udgivelse: **Skorá**
Udgivelsesdag: 27.02.2017
Værdi: 9,50 DKK
Nummer: FO 857
Format, frimærker: 40,0 x 26,0 mm
Foto: Saviour Mifsud
Trykmetode: Offset
Trykkeri: Cartor Security Printing, Frankrig
Posttakstgruppe: Småbreve på Færøerne - 0-50 gr

Layout: Posta Stamps. Forside: Klokkelyng. Foto: Marita Gulklett. Trykkeri: Trykteam, Danmark.

Posta Stamps
Óðinshædd 2
FO-100 Tórshavn
Færøerne

Tel. +298 346200
Fax +298 346201
stamps@posta.fo
www.stamps.fo

/faroestamps